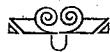

LJUBLJANSKI ZVON

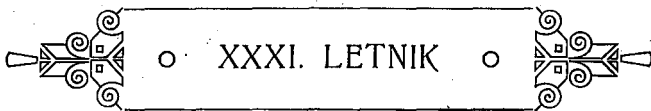
MESEČNIK ZA KNJIŽEVNOST

∴ ∴ IN PROSVETO ∴ ∴

UREDIL

DR. JANKO ŠLEBINGER

1911

V LJUBLJANI

NATISNILA IN ZALOŽILA »NARODNA TISKARNA«

so prave hekatombe samih „pa“. Vzhodnoštajersko besedoslovje pri enklitikah v knjižni slovenščini moti: „on bo vas krstil“ (8), „marsikdo bo se . . .“. Začetek nekega stavka na str. 109. se glasi: „Se opirajoč . . .“! Kdo piše dandanes v našem jeziku „statističar, botaničar, matematičar“? — G. avtor, ki ne zna angleški, navaja izreko nekaterih angl. priimkov napačno (n. pr. Höxle, Drejdn, Smejls). Boljše bi bilo molčati o izreki. — V pisavi klasičnih imen ni dr. Ozvald prav dosleden; zdaj piše Ovidij, Heraklit, zdaj spet Galenus, Protagoras, Hipokrates, in v tej zvezi bodi omenjena še oblika tipus (na str. 93) namesto običajnejše: tip.

Ponoviti pa moram, da je knjiga vkljub tem napakam priporočila vredna. Zlasti se mora šteti g. avtorju v zaslugo, da oživlja suhoparno teorijo s citati iz slovenskih pisateljev (posebno iz Cankarja) in z zgledi iz sodobnega življenja. Ni dvoma, da se knjiga dijakom s tem zelo priljubi.

Ivan Koštidl.

Rikard Katalinič-Jeretov, Našim morem i našim krajem. Priče. Vlastitom nakladom. Tiskom Dragutina Laubnerja u Osjeku. 1911. 8°. 127 str.

„Našim morem i našim krajem“ je zbirka sličic, feljtonov, črtic, osnutkov, političnih satir, deloma že objavljenih, deloma neobjavljenih. Zato tudi celoten vtisk knjige ni tako enoten, organski, kakor bi pričakoval človek, ki prečita knjigo brez presledka. Boljše stvari se brez stroge sodbe vrste med slabšimi, v pripovedovanju in notranji zgradbi pa je opaziti nekako neprijetno monotonijo. Kljub temu pa more človeku, ki nekritično čita vsako teh drobnih zgodbic zase, v raznih intervalih, omenjena zbirka nuditi brez dvoma marsikak lahen, prijeten hip oddiha. Katalinič-Jeretov, ki v je Hrvatih priznana literarna osebnost, živi v Zadru, in torišče njegovih slik je obala Adrije, ponajveč Istra, deloma Dalmacija. Brez velikih, poglobljenih duševnih komplikacij se zapletajo in razpletajo dejanja. Nastopajo izvečine seljaki, boreči se na eni strani s svojo kršno, skalnato zemljo, ki je njih dom, na drugi strani z morjem, ki jih preživlja in ugrablja v svoji nenasitnosti včasih rod za rodom („List“). — Močni ljudje so to, vročekrvni, jaki in čili, preprosta in jedrnata je njih govorica. Drzni, iskrooki „momki“ ljubijo zorne mladenke, ljubijo s tisto nepremišljeno, nepreračunljivo silo in neukročeno strastjo južnega človeka. Mnogo se govori o ti jugoslovanski ljubezni, mnogo, dejal bi, skoro preveč . . . Lepi in na vsak način zelo realistično pogojeni pa sta ljubavni skici „Morska štriga“ in „Tič“, četudi sta si motiva zelo slična. Splošno se pisatelju najbolj posrečijo tipi vaških siromakov kakor Cenčo ali Tič. — Tragičen, dasi ne povsem nov, je motiv „Gretchen.“ „Seoske čakule“ je hudomušna, fina satirica na vaške klepetulje. Katalinič-Jeretov je namreč tudi satirik, ne sicer zlobno se režeč satir s spačenim obrazom, le bolj šegav hudomušnež z diskretnim smehljajem na ustnih. V tem oziru se odlikujejo njegove politične satirice. Duhovita in originalna je „Pričica o vlaškom kosu“, o košu, ki se nikdar ni mogel privaditi italijanske himne in je vedno le prepeval „Lijepu našu“, kljub temu, da se je njegov gospodar — hrvatski Ivan Žižanović, prelevil v renegata pristne laške krvi — Gianni Xixanovicha. — Stvari pa, kakor monolog „Moja tajna“, ne spadajo v knjigo.

Fran Albrecht.

A. Leskien, Grammatik der altbulgarischen (altkirchenslavischen) Sprache. Heidelberg, Carl Winter's Universitätsbuchhandlung. 1909. 8°, LII + 260 str. Cena broš. K 6.—.

A. Leskien, Handbuch der altbulgarischen (altkirchenslavischen) Sprache. Grammatik, Texte, Glossar. Fünfte Auflage. Weimar, Hermann Böhlau Nachf. 1910. V. 8°, + 351 str. Cena broš. K 9'60. (Konec.)

O slovniški snovi v ožjem zmyslu hočem podati le kratko charakteristiko in opozoriti na nekaj važnejših točk. Snov je, razume se, v obeh delih ista, le da se dela medsebojno spopolnjujeta. „Handbuch“ podava faktični materijal iz starih spomenikov, n. pr. poraba v , b , razprava o rv — rv , lv — lv , prvotnih in mesto vr — vr , vl — vl , i za b in v za v (str. 44 sl.); izguba evfoničnega ali epentetičnega l , moška i —, srednja s —, ženska u — debela, korenski glagoli, dublete deklinacijskih in konjugacijskih form, medsebojni vpliv u — in o — debel, razni aoristi in dr., pri čemer zlasti o glasoslovju skoro nikjer ni končnih sklepov glede razmerja med spomeniki, ker po večini še nedostaje takih monografij; „gramatika“ pa služi k temu faktičnemu materijalu kot komentar, našteva skupaj spadajoče gramatične slučaje v celoti in jih razlaga po njih postanku v primeri z indoevropskimi in drugimi slovanskimi jeziki. Pri tem se vporablja moderna lingvistična terminologija (Formans, Base, zlasti glej § 18 Ablaut und Ablautsreihen in § 36 der kombinatorische Lautwandel), se podava tudi razlaga lingvističnih pojmov s teoretičnimi ekskurzi posebno v glasoslovju, ter se slednjič ozira po novejših metodah, kjer je mogoče, na naglas in kvantiteto, toda ne pretirano, kar se tuintam drugod dogaja. Materijal je razvrščen pod občimi vidiki, kar je ne le radi preglednosti, ampak tudi radi pravega umevanja neobhodno potrebno. Vendar se mi zdi, da bi se dale obrisati in določiti še večje enote, kakor se to zgodi na str. 35. in sl. pri naštevanju štirinajstih točk kombinatoričnega glavnega prehajanja. Kronologija pojavov tu ne pride v poštev (str. 37). Ravno od Leskien bi nas zanimalo videti, kako je predstaviti kronološki razdružene v istovrstne fonetične pojave v zvezi z obćim fonetičnim značajem jezika. Kolikor se da določiti kronologija fonetičnih pojavov, jo Leskien omenja (str. 33, 43, 48, 51, 65). Točno in podobno se slikajo fonetični prehodi (43, 56). Najzanimivejši prehod je pač tj — š't , dj — ž'd , k čemur pa je treba seveda čitati še Leskienovo argumentacijo (str. 39). Ne povsem jasno je, kako si Leskien predstavlja razvitek indoevr. ej v slov. jeziki. Iz mnogih mest, kjer se taki slučaji omenjajo (str. 13—14, 20—21, 43—45, „Handbuch“ 14—16), ni razvideti razmerja med u in 'u za ej . Mnogo preciznejše se glasi pravilo o ch iz indoevr. s (str. 29 sl., „Handbuch“ 48—49). Umljiv, mi tudi ni preglas o — č , dojeti — dětę (str. 21, „Handbuch“ 17). Zanimive so neke fonetične definicije. v , b imenuje Leskien v nasprotju s polnimi vokali, „Halbvokale (schwache, reduzierte, irrationale Vokale), str. 2. Izraz „Halbvokale“ se je začel po Sieversu opuščati in rabiti za drugi del diftongov; izraz „irrational“ izhaja od Fortunatova (v pisanih lekcijah = иррациональные). Oba glasova sta sicer še lep primer, kako se oba dela ne prepisujeta. v mu ni ruski v , poljski y , ampak neke vrste ü (torej front-, ne mid-vokal); b mu je bil prvotno zaprt e , dijalektično starocerkveno slovanski pa 'ä , 'a („Gram.“ XXXVI) ali ja , ea („Hdb.“ 6, 39). rv — rv iz prvotno vr , vr transkribira r ; pv , $\text{čety}\text{t}\text{v}$ („gram.“) 150, 10, „Hdb.“ 34 sl.). Transkripcija v „gramatiki“ je radi fonetične točnosti splošno latinska. Kajti če tudi cirilca prekrasno izraža slovanske glasove, ima nedostatek, da ne pozna znaka za j in si mora na več načinov pomagati pri izraževanju palatalnih konzonantov („Gram.“ 3, „Hdb.“ 7).

Dragoceni in poučni so Leskienovi podatki o literaturi predmeta, zlasti pri prepornih točkah. Korak za korakom se tu vidi, kako oprezno in zmerno postopa Leskien. On včasih raje ostane pri kaki starejši razlagi s pomočjo analogije, nego da sledi novi, še ne gotovi. Posod pa pristavlja, kjer se mu to zdi potreba, opazko „nicht sicher“. Zanimiva pa bila zbirka teh slučajev, ali privela bi me predaleč. Kako sicer v preteku let veda napreduje, se lahko vidi iz primerjanja Oblakove

kritike druge izdaje Leskienovega „Handbucha“ s sedanjo peto izdajo, oziroma „gramatiko“. Večina točk, ki se tam omenja, je ali stopila v ozadje kot gotova, jasna stvar, ali pa je dosegla dandanes dovoljno razlago; n. pr. imper. daždb, ki si ga Oblak še nikakor ni mogel tolmačiti, je sedaj že mnogo bliže svoji razlagi. H koncu se mora častno omeniti jasna in precizna dikcija, popolnost, preglednost, lepi, točni nemški prevod slovanskih izrazov.

Mogel bi kdo vprašati, kako je razmerje Leskienovega „Handb.“ k Vondrákovi gramatiki. Na kratko se lahko reče, da goji Vondrák bolj tradicije dunajske filološke šole, Leskien eden izmed stvariteljev novejšje nemške lingvistične šole, in kot tretja se pridružuje ruska čista lingvistična šola akademika Fortunatova, izvzemši seveda ruske filologe, kakor Sobolevskega, ki hodijo po navadi svoja pota. Končni cilj je vsem seveda isti, metode in principijalni nazori pa so večkrat različni.

Morebiti bi bil za začetnike želeli še popolnoma kratek goli obris jezikovne strukture stare cerkvene slovansčine s potrebnimi podatki strokovne literature. Gotovo pa tvorita obe omenjeni Leskienovi knjigi neobhodni in vedni pripomoček za vsakega slavista in tistega, ki se hoče poučiti o sedanjem stanju znanja stare cerkvene slovansčine.

Dr. Rajko Nachtigall.

Novi Akordi. Urejuje dr. Gojmir Krek. Zalaga L. Schwentner v Ljubljani. Let. X. (1911), št. 3. in 4.

V „Glasbeno-književni prilogi“ 3. zvezka je tudi topot mnogo zanimivega gradiva. Fran Gerbič podaja v črtici iz svojega življenja dragocene podatke o ustanovitvi slovenske opere pri „Dramatičnem društvu v Ljubljani.“ Janko Žirovnik opisuje postanek in razvoj „Žirovnikovega zbora“ v Št. Vidu nad Ljubljano, Marko Bajuk pa objavlja nekaj zelo umestnih opazk k IV. zvezku Žirovnikovih „Narodnih pesmi.“ Pod rubriko „Gledišče“ je temeljita strokovna ocena Hatzejeve opere „Povratak“ iz peresa dr. Ernesta Krajskega. Poleg tega pa je nešteto drugih informativnih, poučnih in umestnih ocen koncertov, notč o napredku slovenske glasbe itd. Opetovano moram ponavljati, da obilica in mnogovrstnost gradiva književne priloge N. A. nadkriljuje visoko marsikateri tuji glasbeni list in je le obžalovati, da zanimanje za ta naš krasni list sicer raste, a to tako počasi!

Tretji zvezek prinaša poleg omenjene književne priloge Stanko Premrlovo „Sonatino“ za klavir, dr. G. Krekovo invencijo „Blagor jim!“ za mešan zbor, Oskar Devov moški zbor „Kvišku plava...“ in dva solospesa: Santlovo „Narodno“ in Ž. Pollaškovovo „Da sem jaz ptičica...“ Premrlova „Sonatina“ je edino delo te vrste med nami. Žal, pečali smo se vedno v prvi vrsti z ozko-mejnimi moškimi zbori in pri tem zanemarjali klavir, solospjev, zlasti večje glasbene oblike. Za glasbene, klavirske šole nimamo skoro ničesar. Premrlova, po iznajdbi in izpeljavi kaj prijetna Sonatina bo dobrodošla vsem učencem naših glasbenih šol, ki so se izvili iz prvih letnikov. Prepričan sem, da jo skoro vidimo na programih vsakoletnih produkcij gojencev Glasbene Maticе. — Tudi dr. Krekova invencija „Blagor jim“ je edina skladba te smeri pri nas. Visoke in plemenite umetnosti polno delo je vredno zlata in bo proizvajano služilo v čast našim velikim mešanim